

Etymologisia huomioita.

1. Veps. *vačžu*.

Keskivepsästä olen merkinnyt muistiin sanan *vačžu* (La, No), *vačžu* (Ka) 'vedessä oleva seiväs, johon rysä kiinnitetään (No); rantaan pystytetty seiväs, johon vene köydellä kiinnitetään nuottaa vedettäessä (La); seiväs, jolla nuottaa vedettäessä tarvotaan (Ka)': No *vačžuižihe sidoba merežan* 'seipäisiin sidotaan rysä'; La *vačžut püštad randha i veneheze šižutatoi i vedad*; *vačžun norha sidod, noran jongan aale, pyuged jougou i vedad, jougou pidad*; Ka *vačžu tarbeitaš*. Sana esiintyy myös Hämläläisen ja Andrejevin julkaisemassa Vepsä-venähine vajehnik -nimisessä sanakirjassa (Moskova—Leningrad 1936) muodossa **vacžu** 'меч'.

vačžu-sanalla ei näytä olevan hyväksyttäviä äännevastineita muissa itämerensuomalaisissa kielissä. Se saattaisi ehkä olla syrjäänistä lainattu: < syrj. V *vodž* 'durch den Fluss gemachte Pfahlreihe, an der die Netze beim Fischen befestigt werden' (WICHMANN—UOTILA Syrj. Wortschatz). Merkitys ei tuota vaikeuksia, ja äänteellinen puoli näyttää sopivan melko hyvin. Syrj. *o*:ta näyttäisi edustavan veps. *a*.

Syrj. *vodž* puolestaan kuuluu suomen **vaato** 'Zugnetzstange, Netzstange', karj. **voado** pl. **voavot** 'Netzgestell' | lp R **wuotsonj, wuotsonje** 'bacillum, cui rete piscibus positum alligatur, ne fluminis vi auferatur', L *vūacune-* 'im seeboden befestigter stecken, woran das eine ende des netzes beim hinauslegen desselben gebunden wird', Ko. (T. I. Itk.) *vāžan* g. *vačsañ* 'stange an der das netz im wasser befestigt wird'.

Vepsän sanan lappalainenkin alkuperä saattaisi teoreettisesti katsoen olla mahdollinen. Äänteellisiä vaikeuksia kuitenkin on: mm. veps. *dž* lapin *ts*, *dz* -yhtymää vastaamassa. Lapin sanassa näyttää olevan johto-suffiksi, jota vepsäläisellä taholla ei esiinny. Näin ollen *vačdžu* saattaa olla uusi todiste vepsäläis-syrjäniläisistä kosketuksista. On luultavaa, että tulevaisuudessa löydetään vielä lisää syrjäniläisiä lainoja vepsän toistaiseksi vain vähän tunnetusta ja tutkitusta sanavarastosta.

2. Veps. *bärbitada*.

VepsE (Kett.) *bärbitada*, Kortl. *värbitada* 'kedrata (värtnaga)', vepsK (Vepsa-venähine vajehnik) *bärpitada* 'крутить веретено', *bärpitez* 'кручение веретена' näyttää olevan vanha balttilainen lainasana. Sen originaaliksi sopii balttilainen 'kehräämistä' merkitsevä verbi, jota nykykielissä edustavat liett. *vērpti verpiū verpiaū* ja lät. *vērpt vērpiju vērpu*. Samasta verbistä on, kuten tunnettua, lainattu liiv. *vērbikšā* pr. I *vērbikšāb* L *vērbikšub*, Sj.-W. myös *vārbākš*, Sal. *vierks* pr. *vierkzub*, *verks* pr. *verkzub* (THOMSEN BFB 240). Kuten liivin on vepsänkin verbiin liitetty omaperäinen johdin; vain *bärbi-*, *värbi-* vastaa balttilaista alkulähdettä. Jos vepsK vartalo *bärpi-* edustaa vanhaa kantaa, niin siinä saattaisi *bärbi-*vartaloon verrattuna kuvastua sama kahtalaisuus balttilaisen soinnittoman klusiilin edustuksessa kuin esim. suhteessa s. *malka* ~ vir. *malk*, vatj. (Tsvetkov) *maalk* pl. *maalked* (THOMSEN BFB 74—75, KALIMA BL 53—54).¹

3. Suom. *nestē*.

Suom. *nestē* 'succus arborum, liquor, humor, mador; Saft, Feuchtigkeit' (Renv.), 'fukt, vätska, saft, must, extrakt, saliv' (Lönnr.) on lähinnä johdannainen verbivartalosta *nestä-* 'tihkua, suotaa' (HAKULINEN SKRK I 163). Verbi *nestää* puolestaan näyttää olevan denominaalisella -tä-johtimella muodostettu kantavartalosta, jota edustavat suom. *nepseä* 'subhumidus e.c. foenum; etwas feucht' (Renv.), vir. (Wied.) *neps* g. *nepsi*, *nepsijas* g. *nepsija* 'feucht' (tästä vir E Wied. *nesütämä* ∅: *nesšüttimä* < *nepsittä- 'befeuchten, einweichen'), vepsK *ńeps* g. *ńepsan* 'kosteaa', Härmäläinen—Andrejev VVV *neps* 'влажный, сырой', *nepsak* 'сыроватый'. Siis *nestä-* < **nepstā-*.

¹ Katsoen siihen, että äänisvepsässäkin on *b*:llinen muoto: Mä *bärbi|ta -čšēn t. bär|bita|da -n* 'kiertää värttinää' (maist. R. Peltolan yst. tiedonannon mukaan), on kuitenkin todennäköistä, että vain *värbi-* vartalo on vepsän kannalta alkuperäinen.

4. Ven. насобники.

Ylämainitun ven. sanan tunnen vain Kulikovskijn murre-sanakirjasta (Словарь областного олонеккого нарѣчія): насобники 'мѣсячное, регулы'. Vartalo соб- on ilmeisesti itämerensuomalaisista alkuperää; vrt. lyyd. *sobahized* 'kuukautiset', vepsK *sobahized* id., johdettu sanasta lyyd. *sobad* 'vaatteet', karj. *šovat*, veps. *sobad*. Vrt. myös ven. рубáха 'paita' ~ (Kulik.) рубáха нашлá 'наступили регулы', говорить также: у меня на рубáхъ.

5. Ven. верендать.

Kulikovskijlla on ylempänä mainitussa sanakirjassaan verbi верендать 'сильно плакать, визжать': Ребѣнокъ верендае. Sekin on peräisin itämerensuomalaiselta taholta; vrt. veps. *värišta* pr. *värižeb* 'itkeä', *vär* part. *väruđ* 'itku', vepsE Kett. *väru-kogo* 'iriseja'. -ндать loppuun nähden vrt. KALIMA MSFOu. XLIV 76: »Sehr zahlreich sind die aus dem ostseefinnischen stammenden verba, die auf dem russischen boden die endung -айдать oder -ндать aufzuweisen haben...»

Lauri Posti.